Opłatę pocztową
uiszczono ryczałtem.

Цана асобнага нумару 20 грош.

БЕЛАРУСКАЯ ДОЛЯ

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: **Вільня, Віленская вул. 12, п. 6.** (Wileńska 12, m. 6).

Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты **2 зл.** Для заграніцы ўдвая даражэй.

Перамена адрэса 30 грошы.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 гр., за радок пэтыту ў 1 шп.

№ 5. Вільня, Серада, 21-га студзеня 1925 г. Год I.

Рашучы мамэнт.

Кожнаму ясна, што ў галіне нашае культурна-нацыянальнае творчасьці ў адну агульную скарбніцу складаюцца, як плады працы Заходняе Беларусі, так і Беларусі Радавае, і Латвійскае, і Літоўскае, і, наагул, эмігранцкае. Панад гранічнымі межамі, падзяліўшымі адзіны беларускі народ на часткі, лунае дух суцэльнага жывога народу, лунае адзіная агульна-беларуская культура.

Вось, чаму нас заўсёды так глыбака захоплівае кожная вестачка аб працы нашых зарубежных братоў,—добрая радуе, благая — смуціць... Вось, чаму мы так пільна сочым за ўсімі праявамі беларускага жыцьця ці то на Усходзе, ці ў Латвіі, Літве, Чэхіі і т. п.

Бясспрэчна, найбольш увагі вымагае Усходняя Беларусь—тая часьціна нашае абшырнае Бацькаўшчыны, у якой жыве галоўная маса беларускага народу. Кожнае культурна-нацыянальнае заваяваньне на Усходзе—гэта-ж *агульнабеларускае заваяваньне.*

Але ведама кожнаму і тое, што *магчымасьць* творчае культурнае працы залежыць перад усім ад тых *палітычных* варункаў, у якіх народу даводзіцца жыць і тварыць. Дык ня меншую цікавасьць выклікае ў нас і палітычнае жыцьцё Радавае Беларусі.

А яна як-раз стаіць напярэдадні нязвычайна важнага здарэньня. Як мы ўжо падавалі ў папярэднім нумары, на павестцы чацьвертае сэсіі Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту Радавае Беларусі, якая пачынаецца 1 лютага, пастаўлена справа разгляду праекту *канстытуцыі Беларускае Рэспублікі.*

Канстытуцыя—гэта тыя асноўныя законы, на якіх мае быць абаперта жыцьцё нашых усходніх братоў на даўжэйшы час. І ад таго ці другога зьместу канстытуцыі будзе залежаць увесь далейшы ход выпадкаў у беларускім жыцьці на Усходзе, адбіваючыся адпаведна і на агульнабеларускім жыцьці.

Праект канстытуцыі мае разглядаць найвышэйшая беларуская дзяржаўная ўстанова. Але нікому не сакрэт, што ў гэтай установе пануе непадзельна камуністычная партыя, якая пойдзе тэй ці іншай дарогай у залежнасьці ад таго, чаго хоча агульна-партыйны цэнтр у Маскве...

Што-ж скажа Масква?

Вось пытаньне, адказ на якое залежыць ад агульнае палітычнае лініі камуністычнае партыі ў справе нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва. І тое ці іншае вырашэньне пытаньня *аб межах і аб'ёме самастойнасьці Беларускае Сацыялістычнае Радавае Рэспублікі* будзе служыць адказам і на пытаньне аб агульнай палітычнай лініі СССР.

Перад нашымі ўсходнімі братамі стаіць у гэты мамэнт вялізарная задача: гэта — ня толькі адваяваць магчыма шырэйшую дзяржаўную самастойнасьць БССР, але і пераканаць Маскву, што ў нацыянальнай палітыцы ня можа быць поў-мераў, што трэба паставіць радавае будаўніцтва беспаваротна на грунце саюзу запраўды *вольных і самастойных народаў*, бо інакшай усе пекныя словы аб гэткім саюзе акажуцца пустымі.

У сваім часе ў аднэй з беларускіх часопісяў—нашых недаўгавечных папярэдніцаў — была прыведзена заява радавага ўраду, што *паварот яго палітыкі ў нацыянальным кірунку зроблены „надоўга і ўсур'ёз"*. Цяпер якраз і адкрываецца перад Масквой магчымасьць—на жывым прыкладзе канстытуцыі БСРР—даказаць, што словы гэныя — ня пусты гук, а цьвёрдая і непарушная падстава радавага будаўніцтва.

Вось чаму з вялізарнай цікавасьцяй будзем мы ждаць вестак аб выніках працы сэсіі Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту Радавае Беларусі, якая пачнецца 1 лютага. Усходняя Беларусь перажывае запраўды рашучы мамэнт: ад таго, якой акажацца яе новая канстытуцыя, будзе залежаць *і роля і месца яе ў жыцьці ўсяго беларускага народу.*

Страты паліцыі за 1924 год.

Галоўная каманда дзяржаўнае паліцыі падлічыла свае страты забітымі ў працягу 1924 году.

Забіты пры выпаўненьні службовых абвязкаў **1 камісар, 1 асьпірант, 2 старшыя пшодовнікі, 5 пшодовнікаў, 16 старшых пастарунковых і 60 пастарунковых, а ўсяго—85 душ.**

Найбольш забітых паліцыянтаў прыпадае на Віленска-Троцкі пав. (разам з м. Вільняй) і Лунінецкі—**па 8**, у Стаўпецкім пав.—**7**, у Дзісьненскім і Остраўскім—**па 5**, у Нясьвіжскім і Сарненскім—**па 4**, у Берасьцейскім, Ковельскім, Столінскім, Перамышльскім, Збаражскім, Білюрайскім, Хшаноўскім, Осьвенцімскім і Фадзехоўскім пав. і ў месьце Кракаве—**па 2**, у паветах: Валожынскім, Сьвянцянскім, Вялейскім, Косаўскім, Камянецкім, Луцкім, Ровенскім, Тарнопальскім, Коломыйскім, Жаўквянскім, Яноўскім, Любомльскім, Радомскім, Боханскім, Пуляўскім, Нешаўскім, Ласкім, Ланьцуцкім, Замойскім, Вэнгроўскім, Грубешоўскім, Владаўскім і Калішскім—**па 1.**

Прамова дэпутата Ф. Ярэміча.

(У Адміністрацыйнай Камісіі 12/I 1925 г.).

Пры абгаварываньні прапазіцыі аб увядзеньні вынятковага стану на так-званых „Крэсах" многа прышлося чуць усялякіх прапазіцыяў, як можна вылячыць хворыя „Крэсы".

Я, як прадстаўнік беларускага народу, павінен сказаць адно, што ня толькі ў польскага ўраду няма ніякай праграмы гэтага „лячэньня", але няма праграмы і ў палітычных партыях. Бо вось, напрыклад, П.П.С.—пасол Узембло—казаў, што няма на так-званых „Крэсах" нацыянальнага пытаньня, і што толькі трэба зрабіць **некаторыя** сацыяльныя рэформы, і ўсё будзе добра. Пасол Прагер, таксама П.П.С., прапануе рэзалюцыю аб аўтаноміі (ня ведаю ці шчыра...), а пасол Плаўскі кажа, што трэба штось дзеля беларусаў даць, толькі страшыць нас, што ў Савецкай Беларусі надта кепска, што там арыштоўваюць дзеячоў беларускіх. Як з гэтага бачым, у самай лявіцовай партыі Польшчы, П.П.С., няма праграмы адносна да нацыянальных меншасьцяў. Няма гэтай праграмы і ў цэнтры Сойму, а ёсьць праграма толькі ў польскай правіцы, каторая выразна ставіць пытаньне: усё, што ёсьць беларускага, зьнішчыць. А калі мы паглядзім на колькігадовую гісторыю—ад 1919 году, то ўся палітыка польскага ўраду йшла ў кірунку іменна нішчэньня ўсяго беларускага.

Тут гаварылася на папярэднім паседжаньні, што бальшавікі ў Савецкай Беларусі ня шчыра йдуць насустрэчу беларускаму руху, што там толькі робяць „фіглі". Я ня вельмі аптымістычна гляджу на тое, што там робіцца ў Савецкай Беларусі; я ведаю,—што дзеля беларускага селяніна і там не вялікі рай; але там усё-ж **зрабілі** гэныя „фіглі", якія аказаліся надта карыснымі дзеля сялян. Селянін **дастаў зямлю**, дый то на ўласнасьць, і зямлю дастаў іменна адвечны валадар гэтай зямлі, **беларускі** селянін, ня гледзячы на тое, у чыіх руках гэта зямля дагэтуль была: у пана абшарніка з ласкі „Jego Królewskiej Mości", ці ў пана генарала з ласкі „Его Имераторского Величества". Дастаў так-жа **родную школу** і адваяваў **родную мову**.

А тут селянін страціў тое, што меў, бо зямлі не дастаў, двароў-жа ня стала, зарабіць няма дзе, бо асаднік, які дастаў гэную дворную зямлю, зарабіць селяніну ня дасьць. Усе беззямельныя сяляне, якія да вайны змушаны былі йсьці на службу, ці то дзе за стоража, ці за работніка, дзякуючы голаду ў Расеі ў 1918 і 1919 годзе, вярнуліся на Бацькаўшчыну, а таксама і былыя чыноўнікі і вучыцялі, і вось цяпер ніхто з іх ня мае працы, бо вучыцелю не даюць роднай школы, а рабочага ці чыноўніка не бяруць на работу, таму што ён беларус, а калі, ня дай Божа, йшчэ і праваслаўны, дык нікуды і ня суньея, бо нідзе пасады не атрымаеш!..

Пасол Прагер казаў, што мы—маладыя палітыкі, і што мы бываем часамі наіўнымі. Так, да аднэй рэчы прызнаюся: мы былі наіўныя, калі паверылі генаралу Сікорскаму, каторы казаў, „Bracia białorusini i ukraincy! do Was wyciągneła ręka Polska, więc nie traktójcie jej tak"! Мы тады наіўна паверылі і падалі руку ген. Сікорскаму, які другою рукою даў нам пачуць сваю ўладу...

Я стаўлю два пытаньні: ці ёсьць беларусы ў польскай дзяржаве, ці няма?..

Адказ ясны: што ёсьць, бо найлепшы доказ гэтага тое, што прадстаўнікі беларускага народу сядзяць нават у гэтай высокай камісіі.

А калі ёсьць беларускі народ, то ён павінен атрымаць належныя яму правы. Калі вы не дасьцё, то **ён сам іх сабе здабудзе.** Або астаецца другі выхад: **выразаць да аднаго ўсіх беларусаў**, тады будзе справа зьліквідавана. Пры вынятковым стане і пры кругавой паруцы, правіца думае, што гэта зробіць. Думаю аднак, што апошняе ня ўдасцца, бо надта ўжо многа будзе работы і надта многа нас ёсьць, каб гэта можна было зрабіць!..

Чуў тут першы раз за два гады ад двух паслоў прапазіцыю, што **трэба гаварыць з прадстаўнікамі беларусаў і ўкраінцаў і з імі дагаварыцца**, бо, па іх перакананьню, гэта будзе найлепшы лек дзеля „Крэсаў". Вітаю гэту прапазіцыю і, калі будзеце гаварыць шчыра, то можам па многім пунктам дагаварыцца.

Рэасумуючы ўсё тое, што сказаў, заяўляю: што вынятковыя станы не памогуць, генарал-ваяводы таксама нічога ня зробяць. Дзеля гэтага падаю прапазіцыю:

1) Зьмяніць генарал-ваяводаў і вывесьці войска, якое расквартаравана па вёсках;

2) Скасаваць даразныя суды;

3) Асыгнаваць крэдыты і, як найхутчэй, даць дапамогу Беларускаму і Украінскаму народу на школу і адбудову;

4) Правясьці зямельную рэформу і скасаваць вайсковае асадніцтва.

Як ужо ведама нашым чытачом, усе прапазіцыі беларускага дэпутата былі адкінуты...

Ніколі не зьнішчажай сваей беларускай газэты! Прачытаўшы, давай суседу, ці знаемаму, каб і ён пазнаў праўду аб жыцьці свайго народу і даведаўся, што робіцца на сьвеце!

Пяцілецьце Вэрсальскага Трактату.

10 студня скончылася 5 гадоў ад мамэнту ўваходу ў законную сілу Вэрсальскага Трактату, які, радыкальна перакраіўшы карту Эўропы, стварыў такія варункі „мірнага“ істнаваньня ў Эўропе, што яны, як кажа ў сваей вядомай кнізе італьянскі палітык Нітті, ня толькі ня менш руйнуюць Эўропу, чым вайна, але да таго яшчэ і няўхільна прыгатаўляюць новую вайну.

На прыкладзе гэтага Трактату вельмі цікава спраўдзіць шчырасьць і абавязываючую моц усіх тых урачыстых заяваў саюзьнікаў аб мэтах Вялікай вайны—у **часе ваенных падзей** — і аб тых варунках міру, якімі яны... агітавалі за мір сярод нямецкага насяленьня.

Як сьцьвярджае Нітті, урачыста абвешчаныя—**ад імя ўсіх саюзьнікаў** — знамянітыя „14 пунктаў Вільсона“ **разброілі** нямецкія арміі на фронце і ў тыле, разброілі і разьбілі нямецкі дух апору і праціўленьня—ня менш, чым рашучая, нявычарпаная і неператожная ваенна-тэхнічная помач Амэрыкі саюзьнікам.

Пасьля абвяшчэньня гэтых „14 пунктаў“, пасьля рашучага іх паўтарэньня Вільсонам 11 лютага 1918 г., калі ён яшчэ раз з націскам і ўрачыста падчыркнуў, што ўсе **тэрыторыяльныя зьмены ў Эўропе будуць рабіцца ў інтарэсе і на карысьць насяленьня**, а ня будуць вынікам тайных інтрыгаў і ўмоваў канкуруючых пераможцаў, што будуць адкінуты ўсялякія кантрыбуцыі, анэксіі і адшкадаваньні, як кара за вайну і паражэньне,—нямецкі народ, страціўшы веру ў перамогу, аканчальна ўтраціў і ўвесь сэнс далейшае барацьбы...

27 верасьня таго-ж году—ужо перад самым злажэньнем аружжа, калі апор немцаў ужо значна аслабеў,—Вільсон аканчальна паваліў іх сваей некнай прамовай аб тым новым гаспадарчым і палітычным ладзе, які мае запанаваць у сьвеце ў выніку вялікай вайны...

І вось цяпер вельмі цікава і павучальна пераглядзець, як на дзеле зьдзейсьніўся кожны з 14 пунктаў Вільсона—**пасьля** таго, як спакушаныя салодкім пяяньнем амэрыканскага салаўя немцы ўжо запраўды палажылі аружжа...

Першы пункт **кажа**, што ня будзе ўжо ніколі тайных умоваў і перагавораў, што мірная канфэрэнцыя будзе яўная, адкрытая і шчырая...

У запраўднасьці праз усе 6 месяцаў мірныя перагаворы ў Парыжу былі тайнымі і — ніводнага разу на іх ня былі выслуханы немцы... А ў часе іх і пазьней Францыя зрабіла выразна забароненыя Вільсонам ваенныя саюзы з Бэльгіяй, Польшчай і інш., маючы мэтай акружыць Нямеччыну... ваенным абручом...

Другі пункт **абязуе** бязумоўную вольнасьць мораў, за выняткамі ўнутраных водаў...

Вэрсальскі Трактат... пакідае тую-ж „вольнасьць на моры“, якая істнавала да вайны, але толькі робіць яе зусім... непатрэбнай для пераможаных, бо адбірае ад іх ня толькі ўвесь іх ваенны флёт, але амаль не цалком і таргові...

Трэці пункт **абвяшчае** ўхіленьне на будучыню ў „Новай Эры“—усялякіх гаспадарчых бар'ераў і кардонаў, ды аднолькавыя варункі для міжнароднай таргоўлі.

Вэрсальская Эўропа **стварыла** ў сябе такія кардоны і бар'еры, якіх ня ведала нават сярэднявечча... А Трактат **змусіў** немцаў прыняць забойчыя для іх, аднабочна-карысныя для саюзьнікаў варункі гаспадарчага абмену...

Чацьвёрты пункт **абяцуе агульнае разбраеньне** да minimum, неабходнага для ўнутранай бясьпечнасьці.

Трактат запраўды **даў** разбраеньне, да-гала ўсім... пераможаным! Але пераможцы **значна павялічылі свае** арміі, раўнуючы да перадваенных лічбаў...—Напрыклад, Нямеччына, Аўстрыя, Баўгарыя і Вэнгрыя маюць разам 179.000 войска (з афіцэрамі!)—пад той час, як Францыя, Бэльгія і Польшча разам трымаюць армію лікам каля паўтара мільёна душ, адна толькі Румынія мае 205 тысяч, а Польшча—да 500 тысячаў войска (лічбы адносяцца да 1922 г., але і цяпер, трэба думаць,—не наменшыліся ..).

Пяты пункт **абяцаў** яснае і чэснае вырашэньне справы калёніяў—перад усім у інтарэсах мясцовага насяленьня...

Трактат папросту—**адабраў** у Нямеччыны ўсе бяз вынятку яе калёніі (ў сувязі з адабраньнем яе флёту!), тады, калі для яе калёніі патрэбны больш, чым для ўсіх другіх дзяржаваў у сьвеце—з прычыны вялікай **цеснаты** ў краю (123 жыхары на 1 кв. кілямэтр прастору, а напрыклад, Францыя мае толькі 74!..), што і было аднэй з прычынаў, змусіўшых Нямеччыну да вайны... Амаль ня ўсе яе калёніі папросту забралі сабе Англія і Францыя,—**нават не залічаючы іх вялізарнай цэннасьці да агульнае сумы адшкадаваньняў.**

Шосты пункт **абязуе** звальненьне Расіі ад акупацыі і сардэчную працу ўсіх саюзьнікаў над яе адбудовай і вольным разьвіцьцём...

Вэрсальская Эўропа праз увесь час падтрымлівала ўсе вайсковыя авантуры царскіх генаралаў, ды ўсіх абаронцаў старога рэжыму...

Сёмы пункт **абяцуе** адбудаваньне Бэльгіі...

Гэта **зроблена**, але да таго Бэльгія яшчэ атрымала кавалак нямецкай зямлі, аб якой ёй самай, а ня толькі Вільсону, нават ніколі ня сьнілася..

Восьмы пункт **кажа** аб адбудаваньні Францыі і павароце да яе забраных у 1871 годзе немцамі правінцыяў—Эльзаса і Лётарынгіі.

Дзіва, што гэта **споўнена**... Але да таго, апрача ўсяго іншага, што Францыя пасьля **сама** ўзяла—без Трактату,—Трактат даў ёй яшчэ на вечную ўласнасьць, як „кампэнсацыю“ за „зьнішчаныя“ немцамі (адрамантаваныя ўжо цалком праз які год!..) вугальныя капальні на поўначы, вялізарныя і багацейшыя вугальныя нетры ў Саарскім абшары, а самы абшар Саары, у якім жыве толькі каля 1/5 французаў, а рэшта — немцы, адданы на 15 гадоў пад уладу Францыі, пасьля чаго **яна** мае зрабіць на гэтай тэрыторыі... плебісцыт,—г. зн. запытацца ў усяго насяленьня, да каго яно хоча належаць: да немцаў, ці да французаў...

Вось яно „вэрсальскае“ „самаазначэньне народаў“ і „нацыянальныя граніцы дзяржаваў“!..

(9 п. кажа аб Італіі).

Дзесяты пункт **абяцаў** усім народам Аўстра-Вэнгрыі свабоду самаазначэньня і дзяржаўнае адбудовы.

У запраўднасьці рад дадатковых трактатаў адабраў у немцаў і вэнграў перад усім усё, што толькі здалеў, каб аддаць значныя кускі зямлі гэтых народаў дзяржавам з **ніжэйшай** культурай: Польшчы, Румыніі і інш...

Адзінаццаты пункт урачыста **абяцае** адбудаваньне Румыніі, Сэрбіі і Чарнагорыі...

Трактат робіць з Сэрбіі прымусова імпэрыялістычную дзяржаву — Югаславію, руйнуючы яе гэтым, а Чарнагорыю **зьніштажае зусім**—па жаданьню Францыі (!), аддаючы яе тэрыторыю Сэрбіі...

Дванаццаты пункт **абяцуе**... выжыць з Эўропы туркаў, але захаваць іх незалежную дзяржаву ў Малай Азіі...

Трактат на дзеле падзяліў амаль ня ўсю Турцыі такжа і ў Малай Азіі — паміж саюзьнікамі... І толькі рашучы аружны ўсенародны апор Турцыі выгнаў усіх пераможцаў з Малай Азіі, і вярнуў Турцыі значную частку яе эўрапэйскае тэрыторыі... Аднак-жа цэлы рад правінцыяў былой Турцыі пераможцы (—Англія і Францыя!) падзялілі паміж сабой пад соусам „мандатаў“...

Знамяніты **трынаццаты** пункт абяцуе адрадзіць незалежную Польшчу—ў **межах бясспрэчна польскага насяленьня**..—Заместа гэтага, Польшчы—пад націскам Францыі—аддаюцца вялізарныя (палова яе нацыянальнай тэрыторыі!) абшары, населеныя **бясспрэчна няпольскімі народамі**...

Польшча,—па думцы пунктаў Вільсона і Антанты—мела быць **нэйтральнай дзяржавай** (пазбаўленай арміі...), але за тое з гарантаванымі бясспрэчнымі граніцамі міжнародавай умовай, з вольным доступам да мора.

Заместа гэтага Антанта стварыла з яе прымусова мілітарную, імпэрыялістычную дзяржаву, якая, маючы задачай нібы-то „бараніць мір на Усходзе Эўропы“, а перад усім бараніць Францыю ад Нямеччыны, у запраўднасьці больш, чым якая-небудзь іншая дзяржава ў сьвеце, пагражае, нават і паміма волі, Эўрапэйскаму міру...

Заместа вольнага порту яна атрымала Гданск, які, як і Шлёнск, толькі падпалівае пажар паміж Польшчай і Нямеччынай...

Нарэшце, найслаўнейшы **чатырнаццаты** пункт—аб утварэньні Лігі Народаў, якая мела заданьнем аб'яднаць у агульную і супольную сям'ю **ўсе народы, як вялікія, так і малыя**..

Чым сталася Ліга „Народаў“,—вядома добра ўсім тым **народам**, якія пакроены і падзелены паміж **дзяржавамі—запраўднымі сябрамі Лігі**...

Ліга Народаў зрабілася тым уваскрашоным з-прад сталецьця „Сьвяшченным Союзом“, які мае і цяпер мэтай—ахоўваць выхады і прывілеі пераможцаў, а перад усім—вялікіх дзяржаў, насамперш Францыі і Англіі...

Вось, як шляхотна споўніла Вэрсальская Антанта ўсе **сваі** (бо-ж паўтараем: Вільсон казаў выразна **ад імя ўсіх саюзьнікаў**!) абяцаньні, — як яна зьдзейсьніла тыя высокія ідэі і „мэты вайны“, якія яна абвяшчала, як лёзунгі „вялікай барацьбы за волю сьвету“...

Дзіва, што Амэрыка адкінула і не прызнае ані гэтага Вэрсальскага Трактату, ані гэтай „Лігі Народаў“...

Трэба выразна і коратка сказаць, што Вэрсальскім Трактатам пераможцы ня толькі ашукалі **пераможаныя дзяржавы**, абяцаўшы ім „справядлівы“ мір, ня толькі ашукалі цэлы рад вялікіх і малых **народаў**, якія лілі сваю кроў і гіблі мільёнамі за „вялікія ідэі і лёзунгі вызваленьня, самаазначэньня і адраджэньня народаў“: Вэрсальскім Трактатам самаасьлепленыя пераможцы ашукалі і **саміх сябе**, бо забілі сябе **маральна**, а патроху, памалу, але няўхільна забіваюць і заб'юць сябе матэрыяльна і дзяржаўна...

Той самы Нітті, сам учасьнік Парыжскай Канфэрэнцыі, на якой быў апрацаваны і падпісаны ў Вэрсалі Трактат, кажа зусім слушна, што ніколі яшчэ—на працягу ўсей гісторыі чалавечых войнаў—ня было гэткага варварска-несправядлівага, ашуканскага, самагубнага „міру“...

І, можа, найлепшай характарыстыкай гэтага „мірнага трактату“ зьяўляюцца яго-ж сумныя словы: пэўне-ж, што нават „варварская“ Нямеччына Гогэнцоллерна, калі-б перамагла ў вайне, не дала-б сьвету, не пакінула-б народам яго — горшага міру!

Дык ці варта было ліць кроў у барацьбе з адным **„вялікім варварам“**, каб даць магчымасьць „культурным“ пераможцам зрабіць з сябе і з сваіх васалаў — цэлы легіён драбнейшых, — але тым горшых, варвараў?!... **М.**

„Ze stosunków kresowych“.

(Паліцэйскі абразок з Палесься).

Пад гэткім загалоўкам зьмешчана ў „Robotniku“ карэспандэнцыя пасла Воліцкага (PPS) з Піншчыны, у якой аўтар прыводзіць цікавыя (хаця зусім ня новыя!) факты з „працы“ польскай палітыкі на „Крэсах“.

Як і ўсюды, на „Крэсах“ паліцыя перад усім вядзе барацьбу з „камунізмам“. Дык вось, у пагранічным павеце Столінскім на чале экспазітуры палітычнай паліцыі стаіць нейкі Кантаровіч, які разам з сьледчым п. Осьвецімскім садзіць нявінных людзей у вастрогі пад відам „камуністаў“. Напрыклад, нейкі кравец у Давыд Гарадку адмовіўся пашыць дарма пальто шпіку з „экспазітуры“ п. Кантаровіча, — дык ужо сядзіць у вастрозе, як „камуніст“...

Паны цывільныя шпікі з панамі „ўмундураванымі“ паліцыянтамі п'юць сабе па цэлых днях. А калі што не падабаецца на гэты бок граніцы, дык бягуць на той бок... Уцякаюць у мундзірах, з аружжам і амуніцыяй...

Нядаўна з вёсак Загорые і Вейна ўцяклі заграніцу два паліцыянты. Адзін з іх па прозьвішчу Пісарчук...

Але найцікаўней, што гэтыя паліцыянты сьпярша ўцякуць, але пасьля — вяртаюцца назад... — Так, напрыклад, тыя самыя паліцыянты з памянутых вёсак праз колькі дзён ізноў перайшлі граніцу — у мундзірах, з аружжам і зрабілі напад на вёску Бярэзьнікі, у якой зрабавалі ў сялян 5 каней... (Чаго, здаецца, іншыя „бандыты ня робяць?..).

І вось па ўсіх вёсках ужо так і ведаюць: калі паліцыянт ўцёк заграніцу, дык ужо напэўна чакай нападу!..

А вось нядаўна паліцыянты з пастарунку ў Кажан-Гарадку — „у зьверскі спосаб скатавалі зусім нявінна цэлую сям'ю Даніловічаў“ (паміж імі — адну кабету!..).

„Вось як аздараўляюць страшэнныя стасункі „ў-ва Усходніх ваяводзтвах!“, — канчае аўтар...

Цікава яшчэ, дадае аўтар, што якраз гэткім крэсавым п. паліцыянтам па тэлефону запрапанавана... перайсьці на службу — на 12 гадоў! — у новатвораны корпус пагранічнай варты...

Канфлікт Польшчы з Гданскам.

Канфэрэнцыя ў маршалка Сэнату п. Тромпчыньскага.

15 га студня вечарам адбылася ў старшыні Сэнату сэн. Тромпчыньскага дыскусыйная нарада ў справе польска-гданскага канфлікту.

Газэты падаюць нязвычайна цікавыя і выясьняючыя сутнасьць канфлікту весткі аб дыскусіі на гэтым сабраньні.

Першы прамаўляў марш. Тромпчыньскі—аб ненармальнасьці адносінаў Гданска да Польшчы і заклікаў да таго, каб Польшча... **адраклася зусім ад Варшаўскай умовы з Гданскам** (як **нявыгаднай** для Польшчы?!), а перад усім ад вельмі каштоўнай для Польшчы „мытнай умовы“ з Гданскам.

Паморскі ваявода Ваховяк дамагаўся энэргічнай акцыі проці Гданска.

П. Плюціньскі, які быў 3 гады камісарам Польшчы ў Гданску, добра ведаючы ўсе гданскія стасункі, сцьвярдзіў:

1) Што гданскія справы вырашаюцца ня ў Гданску, але... у Лёндане (дык ці-ж і ня... у Лізе Народаў?!);

2) Што ўмовы з Гданскам заключаліся пад націскам і ў вельмі цяжкіх для Польшчы хвілінах і варунках, калі мы мелі на карку Горны-Сьлёнск і справу Вільні“. А парыжская канвэнцыя падпісана Польшчай у Спа—у часы бальшавіцкага наезду.

Што датычыць справы паштовых скрынак, дык становішча Польшчы трэба прызнаць слушным — „па духу“ („w myśl“) Варшаўскае канвэнцыі.

Вось, што кажуць нам „гданскія сацыялісты“ і найбольш „паважныя“ баявыя ўдахнавіцелі ўсей польскай кампаніі проці Гданска.

Што-ж даюць гэтыя „мяродайныя“ заявы для зразуменьня істотнага зьместу канфлікту?..

Перад усім трэба паставіць заяву м. Тромпчыньскага аб тым, што трэба зусім „вырачыся“ (!) Варшаўскае ўмовы з Гданскам, як відаць, нявыгаднай для Польшчы, побач з заявай б. камісара Плюціньскага аб тым, што якраз на гэтай умове, **па яе духу** („myśli“) аснаваны правы Польшчы да пошты ў Гданску. Ясна з гэтага, што нават з польскага пагляду гэтыя правы фармулаваны невыстарчаюча. Але галоўней за ўсё, што—усе аратары наагул сцьвярдзілі поўную нягоднасьць, з польскага пагляду, усіх тых трактатаў, умоваў і канвэнцыяў, на якіх апіраюцца правы Польшчы ў Гданску,—кажучы, што гэтыя ўмовы і канвэнцыі заключаліся ў мамэнты, найневыгаднейшыя для Польшчы. Дык ці-ж ня ясна адсюль, што цяпер, калі настаў для Польшчы наагул **выгаднейшы** мамэнт, становішча Польшчы ў Гданску **трэба і варта спрабаваць паправіць**?!

Вось — зусім зразумелы і лягічны вывад з усей дыскусіі на сабраньні ў марш. Сэнату п. Тромпчыньскага. А што гэта — так, дык аб гэтым зусім-жа выразна піша ўся прэса таго „абозу“, да якога належаць амаль ня ўсе ўчасьнікі дыскусіі. І гэта ўсё зу-

сім дакладна пацьвярджае нам пагляд на ўсю акцыю Польшчы з гэтымі скрынкамі, як на выразную спробу **пашырыць правы Польшчы ў Гданску**, лішне абмяжаваныя ў канвэнцыях, і—**палепшыць, праўда, самачынна іаднабочна** (глядзі—„samosąd“ мін. Тугутта...), — становішча Польшчы ў Гданску, абапёртае на ўмовах, якія, можа, вельмі слушна, польскія палітыкі лічаць дрэннымі, нявыгаднымі, бо падпісанымі Польшчай у у найцяжэйшыя мамэнты яе пасьля—ваеннага лёсу.

Кольбан у Гданску.

У Гданск прыехаў шэф інфармацыйнага аддзелу сэкрэтарыяту Лігі Народаў, п. Кольбан, які мае на месцы азнаёміцца з палажэньнем усяе справы.

Прыезд п. Кольбана стаіць у сувязі з тым, што Польшча перадала ўсю справу канфлікту з Гданскам у сэкрэтарыят Лігі, бо не здаволена становішчам Высокага Камісара.

З прычыны гэтага Высокі Камісар пакуль-што ўстрымаўся ад даручэньня Гданскаму Сэнату зьняць самачынна павешаныя польскай уладай скрынкі.

Швайцарская газэта аб гданскім канфлікце.

Вельмі паважная швайцарская газэта зьмяшчае артыкул свайго гданскага карэспандэнта, інфармацыі якога высока цэняцца ня толькі ў Швайцарыі (ў Жэневе!), але і ў Англіі.

Аўтар піша:

„Цяпер Польшча наладзіла ў Гданску польскую пошту—побач з гданскай. Заўтра Польшча наладзіць у Вольным Месьце свой (канкуруючы з дзяржаўным!) польскі суд. Пасьлязаўтра — завядзець сваю паліцыю... пасьля свой мытны ўрад“.

Так, патроху ды памалу ў Гданску—заместа гданскіх установаў—будуць... „больш танныя“ польскія.

„Увесь інцыдэнт выклікаў у Жэневе вельмі цяжкое ўражаньне. Ліга мае ў Гданску свайго высокага паўнамоцніка, але ён ня мае ніякай сілы выконываць свае пастановы“.

Газэта бачыць прычыну пастпаньня Польшчы ў „спрытнай“ (?) палітыцы мін Скшыньскага, які гэтай „актыўнай“ (!) загранічнай палітыкай хоча выбіць з рук эндэцкай апазіцыі яе наймацнейшае аружжа.

Не дарма, значыць, гэтыя „skrzynki“—сугучныя з прозьвішчам спрытнага (?) польскага міністра, які паехаў сабе ў Фінляндыю, як быццам нават нічога супольнага з гданскімі „skrzynkami“ ня маючы.

Надужыцьці у Віленскім Вучэбным Вокругу.

У сувязі з зладзействамі ў кураторыюме віленскага вучэбнага вокругу высьняецца, што галоўнымі „махерамі“, якія па фальшывым сьпіскам выплачывалі вялікія сумы, як пэнсіі няістнуючым урадоўцам, зьяўляюцца нейкі Пожэрскі, які ўжо сідзіць на Лукішках, і Якубоўскі, які „шчасьліва“ перабраўся ў Коўну.

Абодва паны былі сталымі гасьцьмі „грамадзянскае“ шулерні, дзе і праігрывалі крадзеныя народныя грошы. Якубоўскі нейкі час выпаўняў „пачэсную“ ролю **круп'е**, „працуючы“ раніцай у кураторыюме, а ўвечары — ў „Грамадзянскім Сабраньні“....

„Dz. Wil.“ ў вельмі „стрыманых“ выражэньнях падае некаторыя дэталі выкрытых дзяржаўным кантролем, нячуваных яшчэ ў прасьветных установах, надужыцьцях—фальшаваньні грашовых асыгновак і растратах.

Пакуль што высьнілася роль 3 асоб: начальніка рахунковага аддзелу Пожэрскага, яго малодшага ўрадоўца Якубоўскага і начальніка аддзелу прэзыдыяльнага (гэта-ж канцэлярыя самога п. Куратара!?) п. Рахальскага. Што-ж рабілі яны?..

У аддзеле рахунковасьці пісаліся „фікцыйныя“ (папросту: фальшывыя, падложныя) „лісты плацы“, па якім атрымліваліся пэнсіі для няістнуючых урадоўцаў. Гэтыя „мёртвыя душы“, відаць, неяк „сьпірытычна“ падпісываліся ў атрыманьні гэтых „пэнсіяў“—рукой п. Якубоўскага.

Гэтых „дадатковых пэнсіяў“ п. Якубоўскі выпісаў на суму каля 3.000 злотых... Апроч таго, кантралёр выкрыў, што „аддзелам рахунковасьці“ было атрымана на шмат вялікшую суму (колькінадцаць тысячаў злот.) верненых рознымі падлягаючымі Вокругу ўстановамі авансаў (zaliczek); наадварот, у кнігу „рахунковасьці“ былі запісаны і такія „залічкі“, якіх гэтыя ўстановы зусім не атрымлівалі...

Запытаны начальнік „аддзелу рахунковасьці“ п. Пожэрскі скромна адказаў, што ён... ня ведае ўсіх гэтых зложных правілаў рахунковасьці і ўсялякіх там законаў... Але п. Якубоўскі быў сьмялейшы і прызнаўся ўва ўсім, заявіўшы, што рабіў усе машэнствы па загаду свайго начальніка — якраз „ня ведаючага законаў“ п. Пожэрскага, якому часамі „патрэбны былі вялікшыя сумы, якія ён і браў (бо-ж—найпрасьцей!) неаднойчы з касы“-

Справу аб гэтых панох кантроль скіраваў да пракурора, які ўжо пасадзіў на Лукішкі пана Пожэрскага—каб тут даведаўся аб законах. Але п. Якубоўскі, як спрытнейшы, здалеў уцячы.

Надужыцьці ў другім — **найбліжэйшым да самага п. Куратара**—„аддзеле прэзыдыяльным“—ня менш цікавыя і каштоўныя для скарбу. Начальнік аддзелу, п. Рахальскі, падпісаў асыгноўку—на вельмі значную суму (газэта яе, нажаль, не падае). Грошы гэтыя выпісаны для Дзісьненскага павету, але выдаць іх чамусьці было загадана таму-ж п. Якубоўскаму, які нічога супольнага з гэтым паветам ня мае. Дык дзіва, што Дзісьненскі павет і не пабачыў гэтых грошаў.

Запытаны п. Рахальскі, „шэф выдзялу“, „вытлумачыў“, што ён падпісаў гэтую асыгноўку, **ня чытаючы**.

Далей ужо газэта піша так імгліста — аб тым, што „з п. Рахальскім зьвязываюць шмат іншых хібаў („usterek“...), злучаных з працай ураду віленскага Куратара і пануючымі ў ім стасункамі“. Газэта дамагаецца, як—найхутчэйшага, высьвятленьня ўсей справы, бо „цяпер у месьце ходзяць весткі папросту **няпраўдападобныя, але ў найвышэйшай меры крыўдзячыя ўрад віленскага Куратара**“. А тымчасам судовыя і кантрольныя ўлады, скардзіцца газэта, цягнуць і акружаюць тайнай (дзеля сьледзтва) ўсю справу, а з гэтага „спараджаюцца вельмі шкодныя і непатрэбныя плёткі“.

Ці ж трэба раскрываць, каго маюць прадметам гэтыя „папросту непадатныя да праўды (?) і крыўдзячыя весткі і плёткі“.

У заключэньне газэта слушна падлічае (вельмі ня поўна!) выкрытыя кантрольным урадам у Вільні „страты дзяржавы і скарбу“ ў цэлым радзе ўстаноў.

Тут і „галосная справа беластоцкіх коўдраў“ (?), і надужыцьці ў лясной гаспадарцы віленскай чыгункавай дырэкцыі, тут і справа „стражніц пагранічных“, і „лесапілак у Язёрах“, і — апошнія скандальныя здарэньні ў камандзе віленска-троцкай паліцыі. Да гэтых усіх „крэсавых“ скандалаў запраўды-ж трэба далучыць, як „найбольш крэсавы“ і найбольш скандальны—скандал у „urzędzie p. p. Gąsiorowskiego i Świaderskiego.

Палітычны агляд.

У Польшчы.

Генарал-ваяводы—у адстаўку!

У Соймавых кругах гавароць аб тым, быццам урад, згодна з пажаданьнем адміністрацыйнай камісіі, маніцца адазваць назад усіх тых генаралаў, якія былі назначаны ваяводамі на „Крэсах“ (у Бярэсьці, Луцку і Наваградку), і на іх мейца ізноў вярнуць цывільных.

У ўрадавых сфэрах гэты праект тлумачаць тым, што паны генаралы „споўнілі даканца свае заданьні і цяпер сталіся ўжо.... неактуальнымі“.

Споўнілі даканца, бо... скампраміталіся дарэшты.

Хто будзе міністрам асьветы?

Дагэтуль яшчэ, пасьля скандальнай адстаўкі эндэка Міклашэўскага, якога можна лічыць запраўды найбольш непрызваітым з усіх міністраў адраджонае Польшчы, (бо амаль не гімназісты, а студэнты—напэўна публічна ў прэсе называлі яго,—свайго міністра асьветы! брахуном!), — урад п. п. Грабскага—Тугутта ніяк ня можа знайсьці на яго мейсца дастойнага заступніка.

Вызваленец п. Рудзіньскі ўжо націскаў ад імя „хлопскіх партыяў“ на пр. Грабскага, каб хутчэй выбіраў, прапануючы яму, здаецца, вядомага пілсудчыка п. Артура Сьлівіньскага; але пр. Грабскі адказаў, што ён мусіць яшчэ падумаць... Польшча бяз міністра асьветы, — характэрна; затое—„куратарам“ на мяйсцох — у правінцыі, асабліва на „Крэсах“, —добра, зусім добра-б жылося, каб вось толькі не дзяржаўны кантроль...

Мін. Тугутт і „ўкраінцы“.

„Dz. Wil.“ пішуць з Варшрвы, што м. Тугутт 16 студня прыняў нейкага п. Оскілко, „прэзэса ўкраінскай людовай партыі“ на Валыншчыне, называнай угадовай дзеля яе жаданьня жыць у згодзе з Польшчай“.

П. Оскілко перадаў м. Тугутту мэмарыял у справе пануючых на „Крэсах“ адносінаў і (зразумела!) запрапанаваў „услугі“ (— „usługi!) сваей партыі „для ўнармаваньня гэтых адносінаў“.

Што „пабеларуску“: Валэйша, то паукраінску: Оскілко... А сутнасьць—тая-ж...

10-гадзінны дзень працы ў камісіі Сойму.

На апошнім паседжаньні таргова-прамысловай камісіі правіца, прычапіўшыся да „добрае нагоды“, правяла зусім не належачае да кампэтэнцыі камісіі—пажаданьне, ці заклік да ўраду, каб ён увеў 10-гадзінны дзень працы ў гутніцтве ўсей Польшчы...

„Robotnik“, абураючыся на тое, што камісія умяшаўшыся пад націскам прамыслоўцаў не ў сваё дзела, да таго яшчэ і заклікае ўрад, каб ён ламаў закон аб 8-гадзіннай працы, які абязывае ў Польшчы (!).

Газэта сцьвярджае таксама, што на гэтым паседжаньні ўмысна былі адсутны прадстаўнікі „хрысьціянскіх работнікаў“ (прамыслоўцаў?!)—хадэкі (п. м. Карфанты і ксёндз Адамені), як раз, каб даць магчымасьць правясьці гэтую карысную для п. Карфантых прапазіцыю.

Амэрыканская пазыка для Польшчы.

„Dz. Wil.“ піша аб вялікім пасьпеху Польшчы ў Амэрыцы: 12 студня польскі пасол Врублеўскі ужо падпісаў амэрыканскую пазыку для Польшчы...

Дзіва, што падпісаў той, хто бярэ грошы... Няведама толькі, ці падпісала пазыку тая старана, якая мае даць іх...

І вось А. W. паведамляе, што яшчэ толькі 29 студня мае быць аканчальна падпісана ўмова аб пазыцы.

Заграніцай.

Пастановы парыжскай канфэрэнцыі.

Канфэрэнцыя саюзных міністраў фінансаў у Парыжу дайшла да паразуменьня на гэткіх падставах.

У справе пакрыцьця коштаў акупацыі Рурскага абшару прыняты францускі праект, па якому, па збалянсаваньні коштаў акупацыі з даходамі з акупаванага абшару, рэшта (?) залічаецца ў агульную суму адшкадаваньняў. Да падзелу астаўся **1 мільярд залат. марак**!

Права пяршынства для Бэльгіі цяпер значна абмяжавана.

Прынцыпова прызнана за Амэрыкай права ня толькі на пакрыцьце коштаў акупацыі, але і на ўчасьце ў пaборах з Нямеччыны, паводле „пляну Доўса“; належная Амэрыцы сума разложана на 26 гадоў, пачынаючы ад жніўня 1926 г.

Усе выдаткі на ўтрыманьне ўсіх установаў, зьвязаных з „плянам Доўса“, маюць права пяршынства.

З няздарнай тэлеграмы ПАТ'у нельга зразумець толькі выразна, ці гэтыя кошты ўсе будуць дадавацца да агульнай сумы нямецкіх адшкадаваньняў ці — залічацца ў гэтую суму.

Агульная сума адшкадаваньняў (лікам 32 міліярды зал. мар.) пацьверджана яшчэ раз; з яе 52% — г. зн. троха больш паловы — належыць Францыі.

Балтыцкая Канфэрэнцыя.

16 студня адчынілася ў Гэльсінгфорсе (ў Фінляндыі) Канфэрэнцыя балтыцкіх дзяржаў (бяз Літвы) з учасьцем Польшчы.

На павестцы канфэрэнцыі — справы арбітражу, прэсы, камунікацыі, мытаў, пашпартоў і г. п.

Ня можа быць сумліву, што па за гэтай афіцыяльнай павесткай канфэрэнцыя будзе мець нарады ў справе... супольнага фронту—абароннага ці мо' нават і наступальнага (як цьвердзіць Масква) проці СССР...

Балтыцкая Канфэрэнцыя і польска-літоўскі спор.

Англійская газэта „Times“ піша, з прычыны канфэрэнцыі, што, можа, нарада балтыцкіх дыплёматаў дасьць, як дадатковы пабочны рэзультат, і нейкае паразуменьне Польшчы з Літвой...

Газэта дадае, што „сітуацыя над Балтыкам — лішне пагражаючая, каб яе яшчэ пагоршыць бязмэнымі спрэчкамі (!) і ненавісьцяй... газэта, як падае польскае агенцтва, лічыць, што паразуменьне можа быць дасягнута на падставе прызнаньня за Польшчай... Вільні, а за Літвой... Клайпэды (!).

У Вільні ходзяць няведамага паходжаньня і сумліўнай вартасьці чуткі, быццам Польшча згадзілася нават аддаць Вільню Літве, каб толькі паразуменьнем з ёй зрабіць „сітуацыю над Балтыкам“ менш небясьпечнай (?).

Фінляндыя на Балтыцкай Канфэрэнцыі.

Як можна думаць з артыкулаў фінскай прэсы, урад Фінляндыі рашуча адкінуў прапанаваную, відаць, яму на канфэрэнцыі думку аб утварэньні абароннага саюзу ўсіх балтыцкіх дзяржаў, уключна з Польшчай. Прэса заяўляе, што Фінляндыя стаіць на тым становішчы, на якім стаяла на канфэрэнцыі ў Варшаве ў 1922 г.

Як ведама, і тады галоўнай прычынай адмовы Фінляндыі ад гэткага саюзу з учасьцем Польшчы зьявілася дамаганьне апошняе, каб Балтыцкі Саюз „бараніў“ кожнага свайго сябра (і Польшчу) ня толькі ў прыпадку нападу з Усходу, але і з Захаду (з боку Нямеччыны). Бо ж нямецкія сымпатыі ў Фінляндыі вельмі моцныя, і яна не заменіць Нямеччыны на Польшчу.

Цікаўна ў кожным разе сцьвердзіць з гэтага, што бясспрэчна, апрача афіцыяльнай часткі павесткі канфэрэнцыі, былі яшчэ і закансьпіраваныя яе пункты,— якраз аб „супольным фронце“, як мы і прадбачылі.

Важная нарада ў Маскве.

У Маскву выкліканы паслы СССР з Лёндану, Парыжу і Бэрліна.

Радавае пасольства ў Парыжу паведамляе, што ў Маскве мае адбыцца вельмі важная нарада—з прычыны канфэрэнцыі Балтыцкіх дзяржаў, на якой быццам мае быць апрацаваны плян супольнага выступленьня проці СССР...

Супольная нота Эўропы і Амэрыкі да СССР.

З Лёндану паведамляюць, што Англія, Амэрыка, Францыя і інш. дзяржавы маюць у хуткім часе зьвярнуцца да ўраду СССР з колектыўнай (супольнай) нотай, у якой патрэбуюць у яго, каб спыніў бальшавіцкую агітацыю ў Кітаі і Манголіі, а таксама—працу III Інтэрнацыяналу на Балканах і ў іншых краёх Эўропы.

Нота патрэбуе ад ураду СССР фактычных гарантыяў і доказаў спыненьня агітацыі і прапаганды...

Лютэр — нямецкім канцлерам.

Былы міністар фінансаў у габінэце Маркса, Лютэр, афіцыяльна назначаны Прэзыдэнтам Рэспублікі канцлерам (прэм'ерам) Нямеччыны.

Габінэт Лютэра будзе складацца напалову з прадстаўнікоў парляманцкіх клюбаў, напалову з „фахоўцаў“.

Ад усіх вялікшых клюбаў, апрача сацыял-дэмакратаў (і здаецца дэмакратаў) у габінэт увайшло па

адным прадстаўніку. Гэта значыць, што габінэт 1) ня будзе парляманцкім, а 2) характар і напрамак яго будзе, згодна з „апалітычнай“ асобай самога прэм‘ера, цэнтра-правым.

Можна думаць, што ўрад Лютэра, злажыўшыся якраз у мамэнт эканамічнага вызваленьня Нямеччыны з вэрсальскіх путаў і пад уплывам апошняга „ваенна-кантрольнага“ канфлікту з саюзьнікамі,—будзе значна больш самастойны і незалежны ў сваей нацыянальнай палітыцы, чым яго папярэднікі.

ХРОНІКА.

Справа пасла С. Барана. Пасьля аканчальнага прыгавару ў апэляцыйным судзе, пасол Баран злажыў у Найвышэйшы Суд просьбу аб перагляд яго справы, на падставе новых данных:

1) апісаў роль Злоцкага, як агента „Белово-Немчыновіча“, і прычыны дзеля якіх той пісаў даносы; 2) выкрыў фальшывыя рэляцыі агентаў пры разборы дзела; 3) выясьніў справу беларускага пашпарту, ссылаючыся на паведамленьне Міністра Заграгічных Спраў, што пашпарты ня маюць з здрадай нічога супольнага; 4) падаў многа другіх даных, сцьвярджаючых адсутнасьць віны, наводле арт. 102 К. К.

Суд Акружны прыхіліўся да просьбы Барана і пераслаў паданьне ў Найвышэйшы Суд. І вось 27 кастрычніка месяца Найвышэйшы Суд адкінуў просьбу аб новым перагледзе справы.

Абмен вязьняў з СССР. З Горадні пераслалі ўсіх палітычных, якіе маюць ужо выехаць у Радавыя Рэспублікі, да Беластоцкае Турмы...

Пасол Баран думаў, што і яго ўжо вывязуць і нарэшце, пасьля дяжкай працы, атрымае „ferje poselskie“ на сьвята... Але нешта ня чутно... Мо‘ прыдзецца распаковываць манаткі?

Дроты і дрэва з акопаў. Ужо колькі разоў у беларускай апазіцыйнай прэсе друкаваліся карэспандэнцыі аб перасьледаваньні нашых сялян за карыстаньне дротам і дрэвам з акопаў на лініі колішняга ваеннага фронту. Справа гэтая была паднята і ў Сойме, які 10 сьнежня мінулага году пастанавіў, каб урад спыніў спагон аплаты за дрот, груз і дрэва, узятыя з акопаў і палёў дзеля хатняга ўжытку. Плата за ўсё гэта павінна быць скасавана.

Шкада толькі, што Сойм так позна заняўся гэтай справай, якая многа гора зрабіла нашым сялянам, калі яны, вярнуўшыся на лінію фронту, началі адбудоўвацца на старых пажарышчах руінах...

„Паліцэйская панама“. Пад такім загалоўкам адказны рэдактар „Dzien. Wil.“, п. Ковнацкі, друкуе ў сваей газэце цікавыя рэвэляцыі аб надужыцьцях у віленскай паліцыі.

Аказваецца, што справа арыштаванага надовячы камісара Шольца мае сувязь з арыштаванымі нядаўна памоцнікам камісара Заборовскага і асьпіранта Кеджыньскага (абодва сідзяць на Лукішках). Апошнія два „абаронцы бясьпечнасьці“ прымусілі нейкіх жыдоў, ехаўшых з Расеі, заплаціць ім „выкуп“.

Але п. Ковнацкі сягае вышэй: ён кажа, што паліцэйскія камісары абкладалі купцоў нелегальнымі „дабравольнымі данінамі“ не сваім адумам, а... па загаду свайго начальства! Каманданту паліцыі ў м. Вільні п. Толпыго яны да рапартаў сваіх укладалі даляровыя банкноты — быццам ня менш, як на 100 даляраў... Апрача таго, у кватэры каманданта прыносілі розныя „даніны“ натурай, ды бывалі здарэньні, што гэтыя дары пападалі праз абмылку ў сусёднія кватэры.

У сувяз з гэтым з ініцыятывы некаторых камісараў, якім такая практыка“ ня была да спадобы, здбылася неафіцыяльная нарада ўсіх камісараў, на якой разглядалася пытаньне: плаціць, ці не плаціць? Усё-ж такі большасьць, баючыся начальства, падала голас за тое, каб плаціць. Дык і плацілі, абклаўшы „данінай“ усе галіны таргоўлі, перш стэрарызаваўшы купцоў нялічанымі штрафамі.

Аўтар рэвэляцыяў апавядае, што быламу дэлегату ўраду ў Вільні, п. Роману, зварачалі ў свой час увагу на ненармальнасьць гэнае паводкі пратаколу. Але п. Роман лічыў камісара Шольца найлепшым працаўніком — з „сільнай рукой“, з якога трэ‘ браць прыклад....

Рэдактар „Dzien. Wil.“ трэбуе адстаўкі п. Толпыго і Павловіча, кажучы, што, пакуль яны займаюць свае высокія становішчы, нельга дабіцца ад ніжэйшых служачых паказаньняў на іх некарысьць.

Урэшце п. Ковнацкі зачапляе і Варшаву, скуль ужо прыехаў нейкі „інспэкцыйны“, каторы „неафіцыяльна“ разьнюхівае гэту справу. Бяда ў тым, кажа ён далей, што гэныя праступныя камісары і каманданты маюць моцнае падтрыманьне ў Варшаве. „У нас,—кажа п. Ковнацкі, — людзям сумлiўнага павядзеньня абвяшчаюць у прыказах падзяку (Мунк), а заведамым кандыдатам у вастрог даюць крыжы заслугі (у апошнім нумары „Monitora“ ізноў успамінаецца Чэслаў Грабовскі)“.

Паліцыя пад судом. Сьледзтва ў справе 2 паліцэйскіх камісараў з Вільні, Забароўскага і Кеджыньскага, закончана. Акт абвінавачаньня закідае абодвум вымушаньне з прыбылых з Расеі жыдоў 3.000 даляраў, залатых гадзіньнікаў і 2 брыльянтаў...

Забароўскі, як ведама, таксама быў „сталым кліентам“ услаўленае „грамадзянскае“ шулерні... Як відаць, крымінальная публіка пераважае ня толькі сярод „гаспадароў“ гэнага даходнага прадпрыемства, але і сярод гасьцей яго,—ці прынамся на грунце шулерні расцьвітаюць крымінальныя наклоннасьці „абаронцаў“ нашае бясьпечнасьці...

Суд над ваяўнічымі ваякамі. „Dzien. Wil.“ падае прыгавор ваеннага суда над афіцэрамі, якія летась, пасьля пахарон пагібшага ад нешчасьлівага здарэньня таварыша свайго, справілі „памінкі“ па ім у віленскім рэстаране „Жоржа“, напіліся там да бяспрытомнасьці, ды крэпка зьбілі слугу і чуць не забілі на сьмерць бараніўшага таго хлопца, страляючы ў яго з рэвальвэраў.

Прыгаворам суда паручык Домбровскі — за страляніну з рэвальвэру у нецьвярозным стане — засуджаны на 10 дзён арышту, а паручык Галіцкі за пабіцьце слугі—на 14 дзён....

Карэспандэнцыі.

Вобыскі і арышты.

(З Слонімскага пав.).

11.І-1925 году вывядоўцамі Слонімскай экспозытуры, якіх было трох, і пяцьма коннымі паліцыянтамі быў зроблены вобыск у жыхара вёскі Вераб‘евіч, Чамерскай гміны, Трухана. У часе вобыска знайшлі чатыры расейскія патроны, пагнутыя і няздатныя да ўжытку, ды некалькі таксама нягодных капсуляў. Шукалі ў яго аружжа і камуністычнае літэратуры, але ж не знайшлі. Трухан — 20-гадовы хлапец — заарыштаваны.

Заарыштаваны і солтыс з Вераб‘евічаў, Давыдзюк, — нібы за спачуцьцё камуністычнай партыі і за абарону Трухана.

Таго-ж самага дня двума вывядоўцамі і чатырма паліцыянтамі а гадз. 2 у дзень быў зроблены вобыск у памешканьні вучыцеля Чамерскай беларускай школы, Бурсевіча Максіма Т. Вобыск трываў каля $2^1/_2$ гадзін. Шукалі камуністычнае літэратуры і аружжа. Нічога не знайшлі. Бурсевічу вялелі 12.І зьявіцца зраньня да павятовай каманды паліцыі, дзе прабыў ад 10 гадз. раніцы да 11 гадз. веч. і пасьля дапросу быў звольнены дамоў.

11.І-1925 г. тэй-жа самай кампаніяй паліцэйскіх агентаў быў зроблены вобыск у хаце братоў Антона і Цімаха Хвясеняў. Вобыск трываў доўга, і знайшлі адну парваную ў кускі камуністычную адозву. Кускі валяліся на зямлі і ўжо былі ўтоптаны ў гразь. Абодва браты былі заарыштаваны і адведзены да застэмпцы солтыса ў Чамярох, Гальяша Міскі. Тут быў і Трухан. У застэмпцы пілі і закусвалі ад 6 да 10 гадз. ўвечары. Давалі гарэлкі і арыштаваным. Як напаілі да п‘яна, тагды Цімаха Хвясеню пачалі вельмі ласкава дапрашываць, каб ён выказаў камуністаў. Са страху і сп‘яна Цімох нагаварыў вельмі многа, але за тое сам быў звольнены.

Пасьля пачэсткі — 12.І-1925 году зноў прыехалі: адзін вывядоўца і два паліцыянты. Былі зроблены вобыскі ў застэмпцы солтыса, Гальяша Міскі (дзе пілі ўчора) і ў Рыгора Іскрыка. Вобыскі былі вельмі шчырыя. Знайсьці нічога не знайшлі, але заарыштавалі застэмпцу, Гальяша Міску 50 гадоў, яго сына Івана, 30 гадоў, двух братоў родных — Максіма Міску 45 гадоў і Ціхана, 35 гадоў, Палусю Хаткевіча, дзяўчынку 17 гадоў, Васіля Бурсевіча, 40 гадоў, Івана Бурсевіча, 32 гадоў і Мікалая Іскрыка, 17 гадоў. Усе яны былі пад канвоем, па двое ўрад. адпраўлены да Слонімскай П. П.

Ад 5 да 11 гадз. ўначы 12.І кіраўніком экспаз. былі роблены „баданьні“. Вызывалі па адным і „бадалі“, але крыкаў ня чутно было. Іван Міска выйшаў заплаканы, і яго зараз-жа паставілі ў другі пакой. Чутно было, як мундуровы паліцыянт зьдзекаваўся над ім, празываючы „пасломда Сойму“, і „міністрам асьветы“, цабаўляючы, паждаўшы: камуністычнай! Хлапец плакаў.

Увечары 12.І пяцера былі звольнены, а чатырох адаслалі ў падвал.

13.І-1925 г. зноў былі запрошаны сьвежыя: Васіль Бурсевіч, Максім Міска, Антон Хвясеня і Іван Кароль, 16 гадоў. „Бадалі“ трохі мацней, бо Кароль атрымаў адзін раз „у морду“, Іскрык 3 разы, а Максіма Міску дык білі ажно ў чатырох. Ледзьве прыйшоў да дому. Ен быў звольнены, як нявінны.

Да гэтага дня сядзяць у падвале пры слонімскім п. п.: Антон Хвясеня, Іван Міска і Мікалай Іскрык з Чамяроў, ды солтыс Давыдзік і Трухан з Вераб‘евіч, а рэшта звольнена, як нявінныя.

Адзначыць трэба, што Антон Хвясеня і Іван Міска на Коляды пабіліся паміж сабой за дзяўчыну, і Антон ударыў Івана, а абодвы сядзяць, нібы палітычныя. А Мікалай Іскрык дык зусім нявінен, бо ніколі палітыкай не займаўся. На яго набрахаў са страху Цімох Хвясеня: нібы якісь аўтамабіль раскідаў камуністычныя праклямацыі, едучы па вёсцы ў Чамярох, а Мікалай Іскрык нібы гэнае бачыў. Але ўвесь сход можа прысягнуць, што гэткага здарэньня ня было. Проста было чутно, што праклямацыяў цэлае мора было раскідана па ўсім павеце, а ў Мельканавічах нат‘ на званіцы быў вывешаны чырвоны штандар; але гэта зроблена паміма Чамяроў, якія найбалей пацярпелі.

Цяпер робяць вобыскі ў вёсцы Шылавічы, Жыравіцкай гміны, і ў другіх мяйсцох.

13.І-1925 г. **Вачавідзец.**

Гэтага толькі і не хватала!

(В. Губінка, Озерск. гм., Горадз. пав.).

У вёсцы Губінцы істнуе польская школа. Навука ў ёй ідзе, як па маслу!

Ланцужкі дзеці робяць ужо добра, хоць на выставу, — ну, а кветках з саломы і іншым у гэтым годзе і гаварыць ня прыходзіца. Вучыцель гэтаю работаю „bardzo zadowolony“, часта бярэ яе для прыхарошаньня сваіх пакояў.

А калі паглядзець на навуку, дык адно калечаньне. Дзеці да гэтае пары ня ўмеюць расьпісацца. Дый што-ж яму за карысьць была-б, каб яны ўмелі?

Яму патрэбны кветкі, а пісаць і чытаць ён трохі сам умее; а дзеці ня ўмеюць, то ці-ж яму аб гэтым баліць галава? У яго ёсьць свае дзеці — ёсьць аб кім клапаціцца.

Але ці яны яго, і скуль узяліся, — то вучыцель і сам, бедны, ня ведае. Бо бывае, возьме самае меншае дзіця ходзіць, ходзіць з ім па клясе, пеяк задумаўшыся, абгледзіць яго кругом і пытаецца ў вучняў: „Powiedzcie, dzieci, zkąd to dziecko wzięło się?“ Вот так загадка?

Гэтага толькі ў нашай школе і не хватала.

„Праныра“

„Час — гэта грошы“.

(З Дзісьненшчыны).

„Czas — to pieniądz“ — з гэтакімі надпісамі плякаты можна спаткаць блізу ў кожным урадавым будынку. Што гэты надпіс значыць, — добра часта адчуваем на сваёй скуры.

Жыхарка в. Шалушына, Празароцкае гм., Дзісьн. пав., Мар‘я Пірог, захацела ці прадаць, ці аддаць у арэнду частку сваей зямлі. Каб зрабіць гэтую ўмову мацнейшай, надумалася яна зацьвярдзіць яе ў натарыўса, а дзеля гэтага патрэбна была нейкае пасьведчаньне з гміны.

Даведаўшыся, што гміна мусіць даць гэтае пасьведчаньне, М. П. пайшла да Празароцкае гміны, каб атрымаць патрэбную паперку. Але, замест паперы, на яе толькі накрычэлі, а яе парадчыка назвалі дурнем.

Тады кабета пайшла ў гміну з „дурнем“ парадчыкам, які зажадаў вытлумачэньня, чаму М. П. не даюць патрэбнае паперы, і сунуў пад нос „пану“ войту нейкую інструкцыю з узорам прашэньня,—з якога відаць, што гміна павінна выдаць пасьведчаньне аб валаданьні зямлёй, — якое і было патрэбна М. Пірог.

„Szanownemu urzędowi“ ня было як выкруціцца, дык адказалі, што сягодня 31.XII-24 г.—апошні дзень старага году, шмат работы і г. д. — і каб М. П. са сьведкамі прыйшла па новым годзе.

5.I-25 г. М. Пірог са сьведкамі, як мага раней, ужо была ў гміне, прасядзела там давечара і, страціўшы ўвесь дзень, ледзь атрымала патрэбную паперу.

Справядліва „czas—to pieniądz!“—Тры дні хадні, па паперу, якую пісалі 15 мін., дзікія перашкоды і тлумачэньні, непатрэбная цеганіна людзей і брак часу і ў старым, і ў новым годзе. Мо‘ скажаце: у гміне мала ўрадоўцаў? — Палічыце: войт, яго заступнік, лаўнік, сэкрэтар і тры памоцнікі яго. — Палічылі, — пальцаў хапіла? Але — часу няма. Есьць час толькі на адбіўку на гмінным шапіраграфе нейкіх сьпірытыстычных паперак, якія ня гэтак даўно хадзілі па ваколіцах Празарок. Дзеля гэтага часу хопіць, бо на гэтую работу дык „czas—nie pieniądz“, і ніхто не чакае.

Зязюля.

Паштовая скрынка.

Падпісчыку № 577. Чакаць ня варта, падавайце ўсей вёскай заяву ў „P.U.Z.“, што хочаце камасавацца, т. е. пераходзіць на хутары, калі блізка ёсьць які маёнтак, то зямлі Вам малазямельным прырэжуць хоць пакрысе. Ад падаткаў Урад такжа звальняе, з дапамогай трудней.

АБВЕСТКІ

(За зьмест абвестак, якія зьмяшчаюцца пад гэтым загалоўкам Рэдакцыя адказнасьці на сябе не бярэ!).

Рэдактар-Выдавец **Антон Пракапеня.**

Друкарня Н. Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.